

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2005. május 21.

TÖRTÉNELEM

KÖZÉPSZINTŰ ÉRETTSÉGI VIZSGA

Az írásbeli vizsga időtartama: 180 perc

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

OKTATÁSI MINISZTERIUM

Útmutató az írásbeli vizsgafeladatok javításához

A dolgozatot a vizsgázó által használt színűtől eltérő tollal javítsa az alábbiak szerint:

1. Jó válasz	✓
2. Hiány(osság)	√—
3. Nem tartozik szorosan a megoldáshoz	[]
4. Felesleges, értékelhetetlen rész (áthúzás)	—————
5. Súlyos hiba, tartalmi tévedés (aláhúzás)	—————
6. Értelmetlen szöveg, logikai problémák (aláhúzás)	~~~~~
7. Nyelvhelyesség (aláhúzás)
8. Durva helyesírási hiba (aláhúzás)	=====

A feladatok alatt található téglalapok közül a bal oldaliban a feladatra adható maximális pontszám van, a **jobb oldali téglalapba írja be a tanuló által elért összes/teljes pontszámot**.

A feladatok egyes részeinek megoldásáért járó **részpontszámokat** is írja a dolgozat(ok)ra.

Csak a megoldási útmutatóban megadott/megfogalmazott válaszelemeket fogadja el, és az egyes feladatoknál feltüntetett pontozás szerint értékeljen! A megadott válaszelemektől eltérést lehetővé tevő feladatokra, feladatelemekre (pl. indoklás) és feladattípusokra a részletes megoldási útmutatóban külön utalás található.

I. A rövid feladatok javítása, értékelése

Értékelési alapelv, hogy a javítókulcsban szereplő válaszelemeket kell jó válaszként elfogadni.

Pontozás

Jó válasz/válaszelem:	0,5 vagy 1 pont (a megoldókulcsban feltüntetettek szerint)
Rossz válasz:	0 pont
Hiányzó válasz:	0 pont

Azokra a feladatelemekre lehet 0,5 pontot adni, amelyeket a javítókulcs külön is megjelöl.

A megoldókulcsban megadott pontszám egy-egy eleme már tovább nem bontható.

Az egyes feladatrész pontjainak összesítése során kapott pontszámot nem kell kerekíteni, lehet pl. 3,5 pont.

A több válaszelemből álló feladatok pontozása:

- ha 2 pont adható, és két válaszelemet vár el a feladat, akkor minden egyes hibátlan válaszelemért 1-1 pont adható,
- ha 1 pont adható, és két válaszelemet vár el a feladat, akkor minden egyes hibátlan válaszelemért 0,5-0,5 pont adható.

A nem zárt végű feladatoknál (pl. az indoklásoknál, szövegértelmezéseknél) minden olyan megoldás elfogadható, amely tartalmilag megegyezik a megoldási útmutatóban szereplő válasszal.

Azoknál a feladatoknál, ahol több válaszelem közül kell a jó megoldást kiválasztani (pl. igaz–hamis) az összes válaszelem aláhúzása, megjelölése esetén a válasz nem értékelhető.

A megoldásokért az előírt maximális pontot meghaladó „jutalompont” nem adható.

Hibás vagy hiányzó válaszelemek miatt pontot levonni nem szabad!

A megoldásban szereplő javítókulcstól csak **különösen indokolt esetben lehet eltérni**. Az eltérések okát a javítónak külön szöveges magyarázattal kell indokolnia.

II. A szöveges feladatok javítása, értékelése

1. A feladatválasztás

Összesen **három** feladat értékelhető:

- egy **egyetemes** történelemre vonatkozó feladat,
- egy **magyar** történelemre vonatkozó **rövid** feladat,
- egy **magyar** történelemre vonatkozó **hosszú** feladat.

A két magyar történelemre vonatkozó feladatnak **különböző korszakokra** kell vonatkoznia.

A feladatok értékelése a tanulók **hibás feladatválasztása esetén**

Ha *három feladatot oldott meg* a tanuló, de helytelenül választott, a korszakok, feladattípus stb. vonatkozásban, akkor

- azt a feladatát (vagy feladatait) kell figyelmen kívül hagyni, amelyekben a legkevesebb pontot érte el, így az összpontszám kiszámításánál a legkisebb pontveszteség éri.
- azt az egy (kettő) feladatát kell figyelembe venni, mely(ek) megfelel(nek) a választási szempontoknak, és amely(ek)ben a legtöbb pontot szerezte.

Ha a tanuló *háromnál több feladatba is belekezd*, de nem jelöli egyértelműen választását, és a megoldások között van három olyan feladat, amelyik megfelel a választási szabályoknak, akkor a legkisebb sorszámú megoldott feladattól indulva, a jó választási szabályok alapján emelkedő számsorrendben kell a feladatokat értékelni (pl. 13., 15., 18. vagy 14., 15., 18.,.).

Ha a tanuló *háromnál több feladatba is belekezd*, de nincs három olyan feladata, mely megfelel a választási szempontoknak, akkor azokat a feladatait kell figyelembe venni, mely(ek) megfelel(nek) a választási szempontoknak, és amely(ek)ben a legtöbb pontot szerezte.

Ha a vizsgázó *mindegyik feladatba belekezd*, és nem jelzi egyértelműen választását, akkor a vizsgaleírásnak megfelelően a **13., 15., 20.** feladatok megoldását kell értékelni.

2. A feladatok értékelése

A feladatok **értékelésében** a következő szempontok a meghatározók:

- a) **feladatmegértés**,
- b) **követelményeknek** (kompetenciák, tartalmak) való megfelelés,
- c) **megszerkesztettség, nyelvhelyesség**.

A szöveges feladatok értékelése a **javítókulcs** felhasználásával történik, amely tartalmazza a konkrét értékelési szempontokat és a műveleteket, valamint a hozzájuk rendelhető tartalmakat.

a) Útmutató a feladatmegértés pontozásához:

A feladatmegértés kapcsán a következő szempontokat kell figyelembe venni

- A feladat (téma, korszak) azonosítása: a diák a megadott problémáról, témáról, korszakról ír-e?
- A témataartás, a lényeg kiemelése: lényegre törően a feladatban felvetett problémára koncentrálna-e?
- Tartalmi mélység, kifejtettség: megállapításai és következtetései mennyire összetettek, illetve relevánsak-e a problémára nézve?
- A műveleti sokszínűség és eredményesség: a forrásokat használja-e, és lényeges megállapításokat, következtetéseket tud-e tenni?

A feladatok konkrét értékelésénél az első lépés annak eldöntése, hogy a **feladatmegértésre** adható 4 vagy 8 pontból elérte-e a vizsgázó legalább 1 pontot. Ha nem, akkor a feladat összpontszáma csak 0 pont lehet.

A problémamegoldó (rövid) feladatoknál

4 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, a kifejtés arányos, logikus, lényegre törő. A források felhasználásával lényeges következtetéseket fogalmaz meg, a konkrét és az általános megállapítások aránya kiegyensúlyozott.
3 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette, és helyesen értelmezte, de a kifejtés aránytalan vagy nem lényegre törő.
2 pont akkor adható, ha a probléma megoldását csak részben dolgozza ki és használja a forrásokat, de nem tesz lényegi megállapításokat
1 pont akkor adható, ha legalább egy olyan megállapítást tesz, amely alapján igazolható, hogy a problémát megértette, de a kifejtés túlnyomó része nem a probléma értelmezésére vagy megoldására irányul.
0 pont akkor adható, ha nem érti meg, illetve teljes mértékben félreérti a feladatot, nem használja a forrásokat, megállapításai nem a probléma értelmezésére irányulnak

Elemző (hosszú) feladatoknál

7-8 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette, és helyesen értelmezte, a kifejtés arányos, logikus, lényegre törő. A források felhasználásával lényeges következtetéseket, megállapításokat fogalmaz meg, a konkrét és az általános megállapítások aránya kiegyensúlyozott.
4-6 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette, és helyesen értelmezte, de a kifejtés aránytalan vagy nem lényegre törő.
2-3 pont akkor adható, ha a probléma megoldását csak részben dolgozza ki és használja a forrásokat, de nem tesz lényegi megállapításokat
1 pont akkor adható, ha legalább egy olyan megállapítást tesz, amely alapján igazolható, hogy a problémát megértette, de a kifejtés túlnyomó része nem a probléma értelmezésére vagy megoldására irányul.
0 pont akkor adható, ha nem érti meg illetve teljes mértékben félreérti a feladatot, nem használja a forrásokat, megállapításai nem a probléma értelmezésére irányulnak

b) A műveletek és tartalmi elemek pontozása

A javítókulcsban az egyes kompetenciák (pl. idő- és térbeli tájékozódás, források használata, stb.) alkalmazásához kapcsolódó műveleteket „M”-mel, a hozzájuk rendelhető tartalmi elemeket pedig „T”-vel jelöltük.

Egy művelethez a problémamegoldó (rövid) feladatok esetében egy-két tartalom kapcsolódik, míg az elemző feladatokban – különösképpen az eseményeket alakító tényezők föltárásánál – több, kettő-három tartalmi elem is rendelődik. Ha a javítókulcsban egy művelethez csak egy tartalmi elem kapcsolódik, akkor a javításban a műveletek és tartalmak pontszámának is meg kell egyeznie. Általános szabályként az egyes műveletek és az egyes tartalmak pontozásakor az alábbiakat kell érvényesíteni:

A „Műveletek” (M) pontozása

2 pont akkor adható, ha a hozzá tartozó tartalmi pontszám magas (az elérhető maximális tartalmi pontszám több mint 50%-a).
1 pont akkor adható, ha a tartalmi pontszámokból a vizsgázó legalább 1 pontot elért, és a válasz nem tartalmaz durva hibát (téves adatot, megállapítást).
0 pont akkor adható, ha a vizsgázó a tartalmi elemekre nem szerzett pontot, és a válasza súlyos tévedést tartalmaz.

Szoros összefüggés van természetesen a két értékelési szempont között, hiszen a műveletek csak a konkrét tartalmakon keresztül értelmezhetők és értékelhetők.

A tartalmi elemeknél szereplő példák (Pl.) azt jelzik, hogy mely tartalmak fogadhatók el jó válaszként. **A tartalmi válaszelemek általában két részből állnak:** idő- és térmeghatározás; általános és konkrét fogalomhasználat; felsorolás (rögzítés, bemutatás) és következtetés (megállapítás). Ez a pontozásnál azt jelenti, ha csak egyik elemet tartalmazza a válasz, akkor 1 pontot, ha mindkettőt, akkor 2 pontot lehet adni. Természetesen a tartalmi válaszelemeknél – különösképpen a felsorolásnál és következtetéseknel – másfajta jó kombináció is elfogadható, mint amit a javítókulcs tartalmaz! A javítókulcsban néhány tartalmi elemnél a „vagy” szóval elválasztva több jó válaszlehetőség is szerepel, mindez nem zárja ki, hogy más jó tartalmi elemeket is elfogadjon az értékelő.

A „Tartalmi elemek” (T) pontozása

2 pont akkor adható, ha megfelelő mennyiségű helyes adatot tartalmaz, az elemzés jó színvonalon hivatkozik a forrásokra (szerzőre, szándékokra, körülményekre stb.), valamint többféle jellemző, tipikus okot, következményt fogalmaz meg, és/vagy említ az eseményekhez kapcsolódó történelmi személyiségeket.
1 pont akkor adható, ha kevés és nem lényeges adatot, következtetést, megállapítást tartalmaz az elemzés, és csak néhány (nem is a legjellemzőbb) adatot tartalmaz.
0 pont akkor adható, ha nincsenek adatok, összefüggések, vagy ha teljesen hibás megállapítások vannak a megoldásban.

c) A „Megszerkesztettség, nyelvhelyesség” pontozása

A problémamegoldó (rövid) feladatoknál

2 pont akkor adható, ha a fogalmazás értelmes mondatokból álló szerkesztett szöveg, melyben nincsenek durva helyesírási hibák.
1 pont akkor adható, ha több nyelvhelyességi és több durva helyesírási hiba van benne.
0 pont akkor adható, ha a megoldás csupán szavakból álló vázlat, nincsenek benne összefüggő mondatok.

Az elemző (hosszú) feladatoknál

7-8 pont akkor adható, ha a fogalmazás értelmes mondatokból álló, koherens, szerkesztett szöveg, felépítése logikus, arányosan igazodik a tartalmi kifejtéshez, megállapításai árnyaltak, több szempontúak, és nem tartalmaz nyelvtani vagy helyesírási hibát.
4-6 pont akkor adható, ha a szöveg értelmes mondatokból áll, de aránytalanul szerkesztett, vagy néhány megállapítása leegyszerűsített, egysíkú, kisebb nyelvhelyességi hibákat tartalmaz.
2-3 pont akkor adható, ha a szöveg értelmes mondatokból áll, de a szöveg rosszul szerkesztett, aránytalan, hiányos (pl.: a bevezetés, tárgyalás, befejezés közül valamelyik hiányzik). A szöveg megállapításai leegyszerűsítettek, egysíkúak, nyelvhelyességi hibákat tartalmaznak.
1 pont akkor adható, ha a válasz mondatokból áll, de a mondatok között alig van (tartalmi vagy nyelvi) összefüggés, és súlyos nyelvhelyességi és helyesírási hibákat tartalmaz.
0 pont akkor adható, ha a válasz vázaltszerű, csupán szavakból áll.

3. A szöveges feladatok terjedelme

Fontos szövegalkotási kompetencia, hogy a vizsgázó a gondolatait az előre meghatározott terjedelem keretei között fejtsse ki. Indokolt esetben a kipontozott helyen megkezdett gondolati egység befejezhető és értékelhető. Ez a rövid feladatoknál kb. 2-3 sort, hosszú feladatoknál kb. 4-5 sort jelent.

4. A szöveges feladatok értékelésének javasolt menete

1. Tanulmányozza át a feladatok javítókulcsait!
2. Tekintse át az értékelési szempontsor mintáját!
3. Ellenőrizze a vizsgázó feladatválasztásait!
4. Olvassa el legalább kétszer a tanuló dolgozatát!
5. A javítókulcs elemei szerint állapítsa meg az egyes szempontok szerint elért pontszámot!
6. Állapítsa meg az összpontszámot, és az osztószám **(2)** segítségével számítsa át vizsgaponttá!
7. A vizsgapontokat feladatonként nem kell kerekíteni!

8. Számítsa ki a három esszéfeladatban elért **összesített vizsgapontszámot!** (Ha az összesített vizsgapontszám 0,5-re végződik, nem kell kerekíteni.)

III. A feladatlap összpontszámának megállapítása

Adja össze az I. és a II. összetevőben elért pontszámokat! (Ha a feladatlap összpontszáma 0,5-re végződik, akkor sem kell kerekíteni.)

Táblázatok a feladatok értékeléséhez, pontozásához

Rövid választ igénylő feladat

Szempontok	Elérhető	Elért
	pont	
Feladatmegértés	4	
Tájékozódás térben és időben	4	
Szaknyelv alkalmazása	4	
Források használata	4	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	6	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	2	
Összpontszám	24	
	OSZTÓSZÁM 2	
Vizsgapont	12	

Hosszú választ igénylő feladat

Szempontok	Elérhető	Elért
	pont	
Feladatmegértés	8	
Tájékozódás térben és időben	4	
Szaknyelv alkalmazása	4	
Források használata	8	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	10	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	8	
Összpontszám	42	
	OSZTÓSZÁM 2	
Vizsgapont	21	

I. RÖVID VÁLASZT IGÉNYLŐ FELADATOK**1. Görög istenek (Elemenként 1, összesen 4 pont)**

- a) „hívja az isteneket sokvölgyű olümposzi bérce” (Csak az olümposzi is elfogadható.)
b) 1. Zeusz, 2. Poszeidón
c) politeizmus

2. Az Oszmán Birodalom terjeszkedése (Összesen 3 pont)

- a) 2. Nándorfehérvár (Belgrád) 4. Isztambul (*vagy* Bizánc *vagy* Konstantinápoly) (elemenként 0,5 pont)
b) (I.) Szulejmán *vagy* Nagy Szulejmán *vagy* Törvényhozó Szulejmán (1 pont)
c) Magyarország (1 pont)

3. Hunyadi Mátyás (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont)

- a) hamis b) hamis c) igaz d) igaz

4. A barokk (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont)

- a) 3.
b) – szenvedélyes érzelmek,
– tobzódás a díszítőelemekben
c) Zrínyi Miklós

5. A XVIII. századi Magyarország (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont)

- a) csökkent
b) magyar
c) román
d) szlovák

6. Modern demokráciák (Elemenként 1 pont, összesen 5 pont)

- a) alkotmány
b) képviselő
c) parlament
d) tervgazdálkodás
e) monopólium

7. A XIX. század végi Magyarország (Összesen 3 pont)

- a) középosztály (1 pont)
b) Pl. utazott *vagy* üdült, *vagy* nyaralt *vagy* kirándult *vagy* túrázott *vagy* orfeumba járt. (Más jó megoldás is elfogadható!) (Elemenként 0,5 pont)
c) Pl. hajó /gőzhajó/ *vagy* vasút *vagy* lovas kocsí (Más jó megoldás is elfogadható!) (Elemenként 0,5 pont)

8. Hitler karikatúra (Összesen 4 pont)

- a) békegalamb, olajág, horogkereszt (bármelyik 2 jó válasz) (Elemenként 0,5 pont)
 b) Pl. Miközben Hitler a békéről szónokol, fegyverkezik, háborúra készül. (1 pont)
 (Más jó megfogalmazás is elfogadható.)
 c) (Soronként 1 pont)

Év	Esemény
1938	Ausztria megszállása, müncheni szerződés
1939	Csehszlovákia bekebelezése

(Más jó megoldások is elfogadhatók)

9. A két világháború közötti Magyarország (Elemenként 1 pont, összesen 5 pont)

- a) stagnált
 b) nőtt
 c) nőtt
 d) bányászat és ipar
 e) Magyarország közepesen fejlett agrár-ipari ország lett.

10. A Rákosi-korszak (Elemenként 0,5 pont, összesen 3 pont)

- a) pl.: verseket írtak hozzá *vagy* a nép, a dolgozók jótévőjének, édesapjának nevezték *vagy* bölcs vezérnek nevezik *vagy* hatalmas méretű propagandisztikus fényképe mindenütt megjelent (Minden helyes válasz elfogadható.)
 b) pl.: gazdag (kulák) paraszt *vagy* vallásosság *vagy* rendszerellenesség *vagy* politikai megbízhatatlanság *vagy* nem jegyez békekölcsönt (Minden helyes válasz elfogadható.)
 c) Pl. kitelepítés *vagy* koncepciók per *vagy* kényszermunka *vagy* SZU-ba hurcolás (Minden helyes válasz elfogadható.)

11. Európai Unió (Összesen 3 pont)

- a) az EU Bizottság (0,5 pont)
 b) az Európai Unió Tanácsa (0,5 pont)
 c) Pl. a nyugdíjrendszer összeomlása, munkaerőhiány, migráció, sok lesz az eltartott (Minden jó válasz elfogadható.) (1 pont)
 d) igen, mert EU-tagok vagyunk. (Minden indokolt, helyes válasz elfogadható.) (1 pont)

12. Országgyűlési választások (Elemenként 1 pont, összesen 3 pont)

- a) Igaz
 b) Hamis
 c) Igaz

II. SZÖVEGES, KIFEJTENDŐ FELADATOK

13. A kereszténység főbb tanításai (rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a szeretetről szóló tanítások értelmezéséről, a keresztény vallás terjedésének okairól ír, és válasza tartalmazza, hogy a kereszténység alapvető tanítása a szeretet. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggésekre utal (pl.: rangtól, címtől, etnikumtól függetlenül mindenki számára meghirdette a megváltás lehetőségét). <i>Vagy</i> Az Istennek való engedelmességet az embertársakkal való jó cselekvés méri.	0–4
Tájékozódás térben és időben	M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi. T Pl. rögzíti, hogy a kereszténység Palesztinában (Júdeában) alakult ki (Jézus) Krisztus tevékenysége nyomán, és Pál apostol munkássága következtében a II–III. században az egész Római Birodalomban elterjedt.	0–4
Szaknyelv alkalmazása	M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó fogalmakat. T Használja az alábbi általános fogalmakat (vallás, hit stb.), illetve a témához tartozó fogalmakat. (szeretet parancsa, apostol, Evangélium, stb.)	0–4
Források használata	M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és egyszerű következtetéseket von le belőlük. T Pl. rögzíti, hogy a kereszténység egyik legfőbb tanítása a szeretet parancsa, amely előírja Isten szeretetét és a „felebarát szeretetét” és megállapítja, hogy a tanítások szerint a keresztény ember tetteit a szeretet irányítja.	0–4
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M A vizsgázó feltárja, hogy a szeretet parancsának követése milyen magatartásmintákat ír elő, és ezek mennyiben segítik elő a keresztény vallás térhódítását. T Pl. megállapítja, hogy a keresztény tanítások vigaszt nyújtottak a szegényeknek, a szenvedőknek, és ez elősegítette, hogy az alsóbb néprétegek azonosulni tudjanak a tanításokban meghirdetettekkel <i>vagy</i> értelmezi önállóan a keresztény tanításokból eredő magatartásmintákat és bemutatja ezek következményeit a mindennapokban (szolidaritás stb.). T Pl. utal arra, hogy a kereszténység terjedése a Római Birodalom egyre mélyülő válságának időszakára esik, így az elbizonytalanodó társadalmi csoportok és később az államhatalom is a keresztény tanításokban találhatott biztos fogódzót.	0–6
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	Fogalmazása értelmes mondatokból álló szerkesztett szöveg, és nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.	0–2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		24
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		12

14. A II. világháború előzményei (rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a szerződés pontjait értelmezi, és válasza tartalmazza, hogy a megállapodás miként járult hozzá a II. világháború kirobbanásához. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggésekre utal (pl.: megállapítja, hogy milyen érdekezésség jelenik meg a dokumentumban, és ez miként vezetett a háború kirobbanásához.).	0–4
Tájékozódás térben és időben	M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi. T Pl. rögzíti, hogy a szerződést Németország és a Szovjetunió 1939. augusztus 23-án Moszkvában kötötte a II. világháború közvetlen előzményeként és utal arra, hogy a megállapodás a Köztes (Kelet-közép) Európa felosztását jelentette	0–4
Szaknyelv alkalmazása	M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó fogalmakat. T Használja az alábbi általános fogalmakat (terjeszkedés, háború, érdekszféra stb.) illetve a témához tartozó történelmi fogalmakat (paktum, nemzetiszocialista, bolsevik stb.).	0–4
Források használata	M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásban található információkat, és egyszerű következtetéseket von le belőlük. T Pl. leírja, hogy német érdekeltségű térség lett: Litvánia, Lengyelország egy része, szovjet érdekeltségű terület pedig: Finnország, Észtország, Lettország, Besszarábia és Lengyelország egy része; ennek alapján rögzíti, hogy a két fél elsősorban Lengyelország felosztásáról határozott, de megállapodtak a kelet-európai (és délkelet-európai) térség felosztásáról is.	0–4
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M A vizsgázó feltárja a szerződés megkötésének okait, következményeit. T Pl. megállapítja, hogy a titkos dokumentum a német-szovjet megnemtámadási szerződés része, mely azt tartalmazza, hogy a Szovjetunió semleges marad Németország háborúja esetén, így lehetőséget biztosított Németországnak, hogy nyugat felé fordítsa teljes katonai erejét. T Pl. rögzíti, hogy a megállapodás garanciát jelentett arra, hogy a szerződő felek nem kerülnek háborús konfliktusba egymással, és utal arra, hogy a dokumentum megszületésében szerepe van a nyugati hatalmak késlekedésének vagy arra, hogy a diktatúrák (diktátorok Sztálin és Hitler) az érdekszférák felosztásában könnyen egyességre tudnak jutni	0–6
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		24
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		12

15. Végvári küzdelmek (rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a végvári katonaság mindennapjainak jellemzőit mutatja be, és feltárja életkörülményeik társadalmi-gazdasági hátterét. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggésekre utal (pl.: a korabeli magyarországi jövedelmek egyre kevésbé tudták fedezni a növekvő katonai kiadásokat).	0–4
Tájékozódás térben és időben	M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi. T Pl. utal (1541-re) az ország három részre szakadására, a végvári vonal kiépülésének időszakára (XVI. század dereka), illetve említi néhány végvár nevét.(Eger, Szigetvár stb.)	0–4
Szaknyelv alkalmazása	M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó fogalmakat. T Használja az alábbi általános fogalmakat (terjeszkedés, háború, védelem stb.), illetve a témához tartozó történelmi fogalmakat (hódoltság, végvár, zsoldos stb.).	0–4
Források használata	M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és egyszerű következtetéseket von le belőlük. T Pl. megállapítja, hogy a Magyar Királyság jövedelmei nem voltak elegendőek a végvári katonaság eltartására; a pénzhiány folyamatos ellátási nehézségeket okozott.	0–4
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M A vizsgázó bemutatja a „vitézli rend” társadalmi helyzetét, életmódjának jellemzőit. T Pl. megállapítja, hogy a végvári katonaság ellátása bizonytalan volt, ezért folyamatos portyákra (párviadalokra) kényszerültek, és így lételemüké vált a mindennapi harc. T Pl. rögzíti, hogy a végvári katonaság zömmel a hódoltsági birtokait veszített köznemességből (és a katonának állt jobbgyokból) tevődött össze, és megállapítja, hogy egy új társadalmi csoport, a végvári vitézek (vitézli rend) alakult ki.	0–6
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		24
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		12

16. IV. Béla politikája (hosszú)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően IV. Béla tatárjárás utáni politikáját mutatja be. A válasz lényegre törően fogalmazza meg, hogy IV. Béla új politikájának jellemzőit. Az elemzés feltárja, hogy IV. Béla növelni kívánta az ország védelmi erejét, ezért nagy arányú birtokadományozásokba kezdett, mely magával hozta a királyi hatalom további gyengülését, vagy megállapítja az ország újranepezítésének módozatait. A vizsgázó válaszában felhasználja és értelmezi a forrásokat, lényeges megállapításokat, következtetéseket fogalmaz meg.	0–8
Tájékozódás térben és időben	M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi. T Pl. rögzíti a tatárjárást (1241/42) és IV. Béla uralkodását (1235–1270), valamint utal a tartományúri birtokok földrajzi elhelyezkedésére is.	0–4
Szaknyelv alkalmazása	M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó fogalmakat. T Használja az alábbi általános fogalmakat (védelem, vár, város, telepítés stb.) illetve a témához tartozó történelmi fogalmakat (tatárjárás, várjobbágy, kun stb.).	0–4
Források használata	M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és egyszerű következtetéseket von le belőlük. T Pl. rögzíti, hogy a XIII. század második felében növekedett a kővárak száma, és a magánbirtokosok által épített várak száma is, ez lehetőséget teremtett a nagybirtokosok (bárók) megerősödéséhez. T Pl. rögzíti, hogy a tatárjárást követő időszakban a király hospeseket telepít, visszahívja a kunokat, mindezek hozzájárulnak ahhoz, hogy az ország népessége viszonylag hamar kiheverte a tatárjárás pusztításait. T Pl. rögzíti, hogy a népességveszteség pótlására sok telepest hívtak be, mindez azzal a következménnyel járt, hogy az ország etnikai összetétele megváltozott.	0–8
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M A vizsgázó elemzi IV. Béla tatárjárás utáni politikája főbb elemeit és megemlíti a hosszú távú következményeket. T Pl. rögzíti, hogy a magánföldesuraknak adományozott birtokok, illetve az azokon épült kővárak ezen társadalmi réteg politikai hatalmának megerősödéséhez, a tartományúri hatalom kialakulásához vezetett. T Pl. bemutatja, hogy IV. Béla tatárjárás után védelmi okokból támogatta a városok megerősítését, ami fellendítette a magyar városfejlődést. T Pl. kitér arra, hogy IV. Béla telepéseket hívott be, fejlesztette a városokat (ő alapította Budát), ezért nevezi a történelmi köztudat a második honalapítónak. T Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival alátámasztja, kiegészíti elemzését.	0–10

Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A tanuló fogalmazása mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek. Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja. A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak. A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.	0–8
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		42
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		21

17. A Rákóczi-szabadságharc (rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a Rákóczi szabadságharc okait tárja fel, és válasza tartalmazza azt, hogy a szatmári béke kompromisszumos megállapodás volt. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggésekre utal (pl.: a kirobbanás okai között a rendi sérelmek szerepelnek, és ezeket részlegesen orvosolja a szatmári megállapodás).	0–4
Tájékozódás térben és időben	M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi. T Pl. rögzíti, hogy a Rákóczi-szabadságharc 1703-tól 1711-ig tartott, és a válaszból kikövetkeztethető, hogy Magyarország a tárgyalt időszakban a Habsburg Birodalom része.	0–4
Szaknyelv alkalmazása	M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó fogalmakat. T Használja az alábbi általános fogalmakat (szabadságharc, kompromisszum, kiáltvány stb.), illetve a témához tartozó történelmi fogalmakat (adóteher, kurucok, rendi sérelmek, vallásszabadság stb.).	0–4
Források használata	M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásban található információkat, és egyszerű következtetéseket von le belőlük. T Pl. megállapítja, hogy mely okok vezettek a szabadságharc kirobbanásához (szabad királyválasztás, ellenállási jog és a nemesi földek idegen kézre kerülése stb.), és feltárja hogy ezek alapvetően rendi sérelmek, arra is utal, hogy a kialakult hazai viszonyok (adóterhek, vallásszabadság) minden társadalmi réteg elégedetlenségét tükrözik. <i>Vagy</i> megállapítja, hogy a kiáltvány az európai közvélemény számára nyújtott magyarázatot a szabadságharc okait illetően, míg a szatmári béke a szabadságharc lezárását jelentő dokumentum.	0–4

Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M A vizsgázó feltárja a két dokumentum megszületésének körülményeit, okait és utal a szatmári béke következményeire.</p> <p>T Pl. rögzíti, hogy a kiáltvány megszületésekor kedvező nemzetközi feltételek voltak (spanyol örökösödési háború), míg a béke megkötésére gyakorlatilag a katonai vereség és a megváltozott nemzetközi körülmények között került sor, és ezek alapján megállapítja, hogy a szatmári béke a magyarok számára reális kompromisszum volt.</p> <p>T Pl. bemutatja, hogy a szerződés alapján a felkelők amnesztiát kapnak, és visszakapják az elkobzott földeket, garantálják számukra a vallásszabadságot, a hagyományos rendi szervezetek működését, de le kell mondani a birodalom egységével összeegyeztethetetlen teljes rendi önállóságról, vagyis a szatmári békében a két fél érdekei megjelentek.</p>	0–6
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		24
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		12

18. Széchenyi és Kossuth (hosszú)

Szempontok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	<p>A vizsgázó alapvetően Széchenyi István és Kossuth Lajos politikai nézeteit, társadalmi programjait mutatja be.</p> <p>A válasz lényegre törően fogalmazza meg, (a megadott szempontok szerint) Széchenyi és Kossuth (reformkori) munkásságának főbb elemeit.</p> <p>Az elemzés feltárja, hogy mindkét politikus a polgári átalakulás és a nemzeti felemelkedés programját tűzte ki célul, árnyaltan mutatja a két program közötti különbségeket.</p> <p>A vizsgázó felhasználja és értelmezi a forrásokat, lényeges megállapításokat, következtetéseket fogalmaz meg.</p>	0–8
Tájékozódás térben és időben	<p>M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T Pl. rögzíti, hogy a magyar reformkor (1825/30–1848) időszak, és helyes sorrendben mutatja be Széchenyi és Kossuth politikai szerepléseit, illetve a válaszból kikövetkeztethető, hogy Magyarország a tárgyalt időszakban a Habsburg Birodalom része.</p>	0–4
Szaknyelv alkalmazása	<p>M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó fogalmakat.</p> <p>T Pl. Használja az alábbi általános fogalmakat (program, politika, társadalmi átalakulás stb.) illetve a témához tartozó történelmi fogalmakat (liberális ellenzék, polgári átalakulás, érdek-egyesítés, örökvtátság, közteherviselés, védővám, népképviselő stb.).</p>	0–4

Források használata	<p>M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és egyszerű következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T Pl. megállapítja, hogy Széchenyi felismerte a robotoltató majorsági gazdálkodás korszerűtlenségét és javaslata szerint a mezőgazdaság (tőkés) átalakításához meg kell teremteni a hitelfelvétel lehetőségét.</p> <p>T Pl. rögzíti, hogy Kossuth társadalmi programjának középpontjában a kötelező örökváltság (amelynél a kárpótlást az állam magára vállalja) áll, és megállapítja, hogy ebből következik az érdekegyesítés politikájának meghirdetése.</p> <p>T Pl. megállapítja, hogy Széchenyi a reformokban (és az udvar támogatásában is) bízott, de az átalakulásban nem kívánta bevonni a társadalom szélesebb néprétegeit, Kossuth viszont úgy vélte, a politikából nem lehet tartósan kizárni ezeket a társadalmi erőket.</p>	0–8
Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M A vizsgázó feltárja a polgári átalakulás és a nemzeti felemelkedés jellemzőit Széchenyi és Kossuth programjaiban.</p> <p>T Pl. megállapítja, hogy Széchenyi a felülről jövő, fokozatos reformok útján képzelte el a polgári átalakulást, mert tartott forradalmi helyzet kialakulásától és bécsi udvar ellenállásától, míg Kossuth programját gyors, radikális reformok keretében az érdekegyeztetésre támaszkodva kívánta végrehajtani.</p> <p>T Pl. rögzíti, hogy mindketten a mezőgazdaság átalakítását tekintették a polgári fejlődés meghatározó elemének, és megállapítja, hogy Széchenyi az átalakulást az arisztokrácia vezetésével, míg Kossuth a polgárosuló köznemességre támaszkodva képzelte el.</p> <p>T Pl. feltárja, hogy Kossuth gazdasági programja az önálló nemzeti ipar megteremtését, a szabadverseny akadályainak felszámolását célozta, mindezek alapján megállapítja, hogy ez radikálisabb program, mint Széchenyié. <i>Vagy</i> megállapítja, hogy mindketten Magyarország jövőjét a Habsburg-birodalom keretein belül képelték el, de Kossuth a birodalmon belüli teljes önrendelkezés híve volt.</p> <p>T Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival alátámasztja, kiegészíti elemzését.</p>	0–10
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	<p>A tanuló fogalmazása mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek.</p> <p>Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja.</p> <p>A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak.</p> <p>A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.</p>	0–8
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		42
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		21

19. 1956 követelése (rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően az 1956-os követelések megszületésének okait és a követeléseket értelmezi. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggésekre utal (pl.: a követelések alapvetően a demokrácia és a magyar függetlenség helyreállítására irányulnak).	0–4
Tájékozódás térben és időben	M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi. T Pl. rögzíti, hogy a követelések 1956 októberében fogalmazódtak meg, amikor Magyarország a szovjet tömb országai közé tartozott.	0–4
Szaknyelv alkalmazása	M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó fogalmakat. T Használja az alábbi általános fogalmakat (forradalom, demokrácia, függetlenség stb.), illetve a témához tartozó történelmi fogalmakat (törvénytelenység, koncepciók per, kollektívizálás, egypártrendszer stb.).	0–4
Források használata	M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásban található információkat, és egyszerű következtetéseket von le belőlük. T Pl. kigyűjti a Rákosi-korszak törvénytelenségeit, (erőszakos kollektívizálás, koncepciók perek stb.) és megállapítja, hogy a követelések ezen törvénytelenségek megszüntetésére is irányulnak.	0–4
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M A vizsgázó válasza feltárja, hogy a követelések alapvető célja a kommunista diktatúra fölszámolása, a demokrácia helyreállítása és a Szovjetuniótól való függőség megszüntetése. T Pl. rögzíti, hogy a követelések a társadalmi és gazdasági élet egészének megváltoztatására irányulnak, és ezek alapján megállapítja, hogy a társadalom többsége elégedetlen volt a fennálló viszonyokkal. T Pl. rögzíti, hogy a követelések a közvetlen indítéka a lengyel eseményekre való reagálás és a „keleti blokk” hidegháború alatti közös törekvéseit tükrözik, vagy felismeri, hogy a követelések átfogó reformjavaslatoknak tekinthetők, melyek megfogalmazását elősegítették a megváltozott külpolitikai viszonyok is (osztrák államszerződés, szovjet nyitás stb.).	0–6
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		24
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		12

20. Trianon következményei (hosszú)

Szempontok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	<p>A vizsgázó alapvetően a trianoni béke gazdasági következményeit dolgozza fel.</p> <p>A válasz lényegre törően mutatja be a korábbi monarchiai viszonyok és az új gazdasági következmények összefüggéseit.</p> <p>Az elemzés feltárja a területi változások és a piac beszűkülése közötti kapcsolatokat, és utal arra, hogy Magyarország számára súlyos gazdasági következményekkel járt a békeszerződés.</p> <p>A vizsgázó válaszában felhasználja és értelmezi a forrásokat, lényeges megállapításokat, következtetéseket fogalmaz meg.</p>	0–8
Tájékozódás térben és időben	<p>M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T Pl. rögzíti a trianoni béke dátumát (1920. június 4.) és azt a megállapítást, hogy a békeszerződés nyomán Magyarország elvesztette a területeinek 2/3 részét.</p>	0–4
Szaknyelv alkalmazása	<p>M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó fogalmakat.</p> <p>T Használja az alábbi általános fogalmakat (békeszerződés/diktátum, ipar, mezőgazdaság kereskedelem, termelés, piac, munkamegosztás stb.), illetve a témához tartozó fogalmakat (vámszövetség, gazdasági egység, malomipar, konszolidáció, kisanant stb.).</p>	0–4
Források használata	<p>M A vizsgázó felhasználja a forrásokból nyerhető információkat, és egyszerű következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T Pl. bemutatja, hogy Osztrák-Magyar Monarchia olyan gazdasági egység volt, melyben munkamegosztás alakult ki, kereskedelmi és vámszövetség létezett, így biztos piacot jelentett a magyar mezőgazdasági termékeknek</p> <p>T Pl. megállapítja, hogy a békeszerződés nyomán a nyersanyagok és az iparvidékek jelentős része (ipari nyersanyagok bányakincsek, fa és vasérctermelés, vaskohászat) az országhatáron túlra került <i>vagy</i> megállapítja, hogy a feldolgozóipar a határon belül maradt a nyersanyagok a határon túlra kerültek, mely bizonyos ágazatban (pl.: kohászat, malomipar) nyersanyaghiányt máshol túltermelést (pl.: mezőgazdaság) okozott.</p> <p>T Pl. megállapítja, hogy a mezőgazdaságban nőtt a szántóterületek és jelentősen lecsökkent az erdőterületek aránya, <i>vagy</i> rögzíti, hogy a korábban meghatározó malomipar szerepe a nyersanyaghiány és a piacvesztés miatt visszaesett, <i>vagy</i> a vasúthálózatnál határon túlra kerültek a fontosabb oldalszárnyak, így csak Budapesten keresztül lehet az ország két távoli pontja között közlekedni. Mindezek azzal a következményekkel jártak, hogy a békeszerződés deformálta, illetve aránytalanlanná tette Magyarország iparszerkezetét, és/vagy településhálózatát és/vagy közlekedési rendszerét.</p>	0–8

Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M A vizsgázó válaszában a trianoni béke gazdasági összefüggéseit, és azok következményeit elemzi.</p> <p>T Pl. rögzíti, hogy Trianon következtében Magyarország elveszítette korábbi nyersanyaglelőhelyeinek és piacának jelentős részét, és megállapítja, hogy Magyarország külkereskedelemre utalt ország lett.</p> <p>T Pl. rögzíti, hogy a történelmi Magyarország bizonyos részeit is magába foglaló új, szomszédos országok politikai okok miatt nem kereskedtek hazánkkal, így több évtizedes piaci kapcsolatokat számoltak fel, ezért bizonyos szempontból ők is gazdaságilag vesztesei lettek a területi rendezéseknek.</p> <p>T Pl. feltárja, hogy a magyar gazdaság ágazatainak egy része nem volt versenyképes, ezért a nyugat-európai piacon nem tudott érvényesülni, így a piacvesztés miatt a magyar külpolitika egyik célja az új piacok szerzése lett.</p> <p>T Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival alátámasztja, kiegészíti elemzését.</p>	0–10
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	<p>A tanuló fogalmazása mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek.</p> <p>Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja.</p> <p>A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak.</p> <p>A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.</p>	0–8
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		42
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		21

